



Pohjois-Savon hyvinvointialue

Ikääntyneiden palveluiden
myöntämisperusteet ja
palvelukuvaukset

LUONNOS

Ikääntyneiden palveluiden johtoryhmä
27.9.2022

Laskutusosoite

POHJOIS-SAVON
SAIRAANHOITOPIIIRIN KY
PL 900
70029 KYS

Posti- ja käyntiosoite

PUIJON SAIRAALA
PL 100
70029 KYS
Puijonlaaksontie 2
Kuopio

ALAVAN SAIRAALA
PL 200
70029 KYS
Kaartokatu 9
Kuopio

JULKULAN SAIRAALA
PL 300
70029 KYS
Puijonsarventie 40
Kuopio

KUOPION
PSYKIATRIAN KESKUS
PL 400
70029 KYS
Kotkankallionkatu 14
Kuopio

TARINAN SAIRAALA
PL 500
70029 KYS

www.psshp.fi

Tarinaharjuntie 49
Siilinjärvi

Vaihde (017) 173 311
etunimi.sukunimi@kuh.fi
Y-tunnus 0171495-3

Sisällys

1 Johdanto	3
2 Ikääntyneiden palveluiden ennaltaehkäisevät palvelut ja varhainen tuki.....	3
2.1 Koordinoitu verkostoyhteistyö ja vapaaehtoistoiminta	4
2.2 Matalan kynnyksen ohjaus ja neuvonta.....	4
3 Palvelutarpeen selvittäminen sekä asiakkaan asema ja oikeudet.....	4
4 Palveluiden järjestäminen	6
5 Kotiin annettavat palvelut.....	7
5.1 Kotihoidon tukipalvelut.....	7
5.1.1 Ateriapalvelu.....	7
5.1.2 Hygieniapalvelu	8
5.1.3 Turvapalvelut.....	8
5.1.4 Asiointipalvelu ja saattajapalvelu.....	9
5.2 Päivätoiminta	10
5.3 Tuettu kotiutuminen	11
5.4 Tilapäinen kotihoito ja kotisairaanhoido.....	12
5.5 Kuntouttava arviointijakso, ARVI	12
5.6 Säännöllinen kotihoito	13
5.7 Kotisairaala	17
5.8 Yleiset edellytykset kotiin annettavien palvelujen toteutumiselle.....	17
6 Asumispalvelut.....	18

1 Johdanto

Pohjois-Savon hyvinvointialueen ikääntyneiden palveluiden tavoitteena on, että hyvinvointialueen asukkaat saavat palvelut oikea-aikaisesti ja yhdenvertaisesti.

Palveluissa periaatteena on tukea ikääntyneiden mahdollisuutta elää arvokkaasti, turvallisesti ja omatoimisesti kotona oikea-aikaisilla ja riittäväillä palveluilla sekä järjestää tarpeen mukaan ympärivuorokautista asumista ja hoitoa. Palveluja tuotetaan omana toimintana, ostopalveluna sekä palvelusetelillä. Lähtökohtana on asiakkaan kotona asuminen ja palveluiden järjestäminen kotiin tai kodinomaiseen ympäristöön elämän loppuun saakka. Lääketieteellinen hoito ja konsultaatiot, lyhytaikaisjaksot, kuntouttavat arviointijaksot sekä kuntoutus tukevat kotona asumista. Palvelutarpeen arvioinnissa keskeistä on asiakkaan kokonaisvaltainen tilanteen arviointi palveluohjauksellisella toimintatavalla ja käyttämällä arvioinnin tukena luotettavia toimintakykymittareita.

Palvelut tukevat hyvinvointialueen asukkaiden hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä, turvallisuutta, itsenäistä suoriutumista ja osallisuutta. Toiminnassa keskeistä on ennaltaehkäisevä toiminta, toimintakykyä tukeva työote sekä vahva yhteistyö. Asiakkaan tarpeisiin vastataan ammatillisesti laadukkaalla palvelulla.

Tässä asiakirjassa on kuvattu Pohjois-Savon hyvinvointialueen hyväksymät ikääntyneiden palveluiden palvelutarpeen arvioinnin periaatteet, palvelut sekä palveluiden myöntämisperusteet. Näitä myöntämisen perusteita arvioidaan säännöllisesti ja päivitetään tarvittaessa.

Tällä hetkellä Pohjois-Savon hyvinvointialueella on erilaisia käytäntöjä palvelujen myöntämiskriteereissä ja sisällöissä. Jotta asiakkaille jo myönnettyt palvelut jatkuvat keskeytymättä myös hyvinvointialueelle siirryttäessä, myöntämisperusteiden ja yhteisten palvelukuvausten käyttöönotossa on tarkoitus käyttää siirtymäaikoja. Tämä koskee etenkin palveluita, jotka ovat harkinnanvaraisia tai jotka perustuvat laajaan palveluntarpeen arviointiin. Uusien asiakkuuksien osalta vahvistetut palvelujen myöntämisperusteet tulevat käyttöön 1.1.2023 alkaen.

2 Ikääntyneiden palveluiden ennaltaehkäisevät palvelut ja varhainen tuki

Ikääntyneiden ennaltaehkäisevät palvelut sisältävät ennaltaehkäiseviä tapahtumia, matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa, infoja sekä yhteistoimintaa, joiden tarkoituksena on vahvistaa ikääntyneiden hyvinvointia ennen palveluntarvetta. Nämä toiminnot ovat pääsääntöisesti kuntien vastuulla, mutta niitä järjestetään yhteistyössä hyvinvointialueen toimijoiden kanssa. Hyvinvointialue tukee ja tarvittaessa koordinoi toimintaa. Yhteistyökumppaneita ovat muun muassa vanhusneuvostot, kunnat, kansalaisopistot, oppilaitokset, seurakunnat, virtapiirit, hankkeet, yhdistykset ja järjestöt.

2.1 Koordinoitu verkostoyhteistyö ja vapaaehtoistoiminta

Hyvinvointialueella on tarjolla vertaisohjattuja ryhmätoimintoja, opiskelijoiden järjestämiä tapahtumia ja toimintatuokioita sekä muita tapahtumia ja avoimia tilaisuuksia. Ikääntyneiden palvelut koordinoivat muun muassa vapaaehtoistoimintaa ja avoimia tapahtumia verkostoyhteistyönä.

2.2 Matalan kynnyksen ohjaus ja neuvonta

Ikääntyneiden palveluiden keskitetyssä neuvonnassa annetaan matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa koko hyvinvointialueen ikääntyville asukkaille, heidän omaisilleen ja muille läheisille. Ohjauksen ja neuvonnan tehtävänä on tukea ja edistää ikääntyvän väestön osallisuutta, itsenäistä suoriutumista, toimintakykyä ja hyvinvointia. Neuvonnassa annetaan tietoa erilaisista vaihtoehdoista, joita kunnissa, kolmannella sektorilla, yksityisellä sektorilla ja hyvinvointialueella on tarjolla. Tarvittaessa neuvonnan kautta ohjaututaan ikääntyneiden palveluiden asiakasohjaukseen ja palvelutarpeen arviointiin.

3 Palvelutarpeen selvittäminen sekä asiakkaan asema ja oikeudet

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä ikääntyneiden sosiaali- ja terveystalvueluista edellyttää, että ikääntyneen henkilön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tukevien palveluiden tarve tulee selvittää kokonaisvaltaisesti yhdessä ikääntyneen henkilön ja hänen läheisensä kanssa. Läheisen mukana olo perustuu asiakkaan suostumukseen tai hänen toimimiseensa asiakkaan asioidenhoitajana. Ikääntyneellä henkilöllä tulee olla mahdollisuus vaikuttaa palvelujen sisältöön ja toteuttamistapaan sekä osaltaan päättää niitä koskevista valinnoista. Tasavertainen ja oikeudenmukainen palveluiden kohdentaminen edellyttää yhdenvertaisuuden turvaavaa palvelutarpeen arviointia.

Palveluiden myöntäminen perustuu asiakkaan palvelutarpeen ja toimintakyvyn kokonaisvaltaiseen arviointiin. Palvelutarpeen arvioinnissa selvitetään asiakkaan fyysiset, psyykkiset, sosiaaliset ja kognitiiviset voimavarat (muun muassa muisti). Asiakkaan toimintakyvyn lisäksi palvelujen myöntämiseen vaikuttavat sosiaalinen verkosto, omaisten ja läheisten osallistumismahdollisuudet, asunto-olosuhteet sekä mahdolliset omarahoitteiset palvelut. Toimintakyvyn arvioinnin tukena käytetään toimintakykymittareita, kuten RAI, MMSE, CERAD ja ADL. RAI-arvioinnilla kerätään tietoa esimerkiksi arkisuoriutumisesta, kognitiivisesta toimintakyvystä, psyykkisistä oireista, ravitsemustilasta, kivusta, sosiaalisesta osallisuudesta ja kuntoutumisen voimavaroista sekä asiakkaan lähipiiriltä saamasta tuesta.

Palveluiden myöntäminen perustuu toimintakykyyn, ei korkeaan ikään. Asiakkaalta edellytetään käytettävissä olevien apuvälineiden käyttöä ja sitoutumista suositeltujen palveluiden käyttöön. Asiakkaiden tukemiseksi selvitetään lääketieteelliset ja kuntoutukselliset keinot sekä tuetaan olemassa olevia voimavaroja.

Tarvittaessa asiakasohjaus auttaa esteettömän ja toimintakykyä tukevan asunnon etsimisessä, sosiaalisten etuuksien hakemisessa, neuvoo taloudellisen tuen piiriin, ohjaa tukitoimien piiriin haasteellisten perhe tilanteiden selvittämiseksi sekä puuttuu kaltoinkohteluun.

Asiakkaalle tehdään palvelutarpeen arvioinnin perusteella myönteinen tai kielteinen päätös palvelusta. Palvelupäätös voi olla myös määräaikainen. Asiakas voi hakea päätökseen muutoksenhakua päätöksessä olevan ohjeistuksen mukaisesti. Jos palveluiden myöntämisperusteet eivät täyty, ohjataan asiakas muiden ensisijaisten palveluiden piiriin. Palvelusta peritään hyvinvointialueen vahvistama asiakasmaksu.

Asiakkaan toimintakyvyn muuttuessa asiakkaan palvelutarve arvioidaan uudelleen. Palvelutarpeen muuttuessa asiakkaan palveluja voidaan vähentää, lisätä tai järjestää toisin asiakaskohtaisesta tilanteesta riippuen. Tarvittaessa asiakkaalle tehdään uusi palvelupäätös ja käynnistetään tarvittavat palvelut. Ennen palveluun tehtäviä muutoksia asiakasta tai hänen laillista edustajaansa kuullaan.

Kotihoitoa ja tukipalveluita tuotetaan myös työikäisille ja heidän osaltaan palvelutarpeen arviointi tehdään sosiaalihuoltolain mukaisesti yhteistyössä asiakkaan ja hänen asiantuntijaverkostonsa kanssa.

Ennakoiva hoitosuunnitelma ja hoitotahto

Jokaisella on oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen (Perustuslaki 7 § 1 mom.). Säännös kattaa fyysisen vapauden lisäksi tahdonvapauden ja itsemääräämisoikeuden. Mikäli sairaus tai henkisen toimintakyvyn vajavuus estää oman tahdon muodostamisen, tahtoa selvitetään yhteistyössä laillisen edustajan tai läheisten ja omaisten kanssa. Ikääntyneiden palvelujen asiakkaille suositellaan vahvasti ennakoivan hoitosuunnitelman ja hoitotahdon laadintaa.

Ennakoivalla hoitosuunnitelmalla tarkoitetaan etukäteen tehtyä, konkreettista käytännön suunnitelmaa hoidon toteutuksesta tilanteessa, jossa asiakkaan perussairaudet tai muu tilanne aaltoilee tai voi muuttua. Ennakoiva hoitosuunnitelma parantaa asiakkaan saamaa hoitoa ja elämänlaatua, auttaa läheisten jaksamista sekä kohdentaa hoidon resurssit oikealla tavalla. Sen laadinnasta vastaa hoitava lääkäri yhteistyössä asiakkaan ja hänen läheistensä sekä muiden ammattilaisten kanssa. Suunnitelmaa edeltävät keskustelut asiakkaan toiveista ja tarpeista sekä päätökset hoidon linjauksista ja rajauksista. Ennakoiva hoitosuunnitelma kirjataan asiakkaan sähköiseen sairauskertomukseen ja se tulee huomioida myönnettävän sosiaalipalvelun hoito- ja palvelusuunnitelmassa.

Hoitotahto on kirjallinen tai suullinen kannanotto siihen, miten henkilö haluaa itseään hoidettavan tilanteessa, jossa hän ei kykene omaa kantaansa ilmaisemaan. Se voi olla osa ennakoivaa hoitosuunnitelmaa. Hoitotahtoa voi muuttaa halutessaan. Laajennettuna hoitotahdolla voidaan ottaa kantaa myös muun muassa ravitsemukseen, fyysiseen rajoittamiseen ja tarjottavan hoidon

laajuuteen. Hoitotahtokeskustelu käydään rauhassa sote-ammattilaisen ja asiakkaan sekä asiakkaan toivomien läheisten kanssa. Hoitotahto kirjataan erilliselle lomakkeelle, joka liitetään asiakkaan asiakirjoihin sekä sähköisenä sairauskertomusjärjestelmään erillisellä ohjeella.

Elämän loppuvaiheen lähestyessä ennakoivan hoitosuunnitelman tarkoituksena on tukea ja hoitaa yksilöllisesti kuolevaa ihmistä ja hänen läheisiään parhaalla mahdollisella tavalla inhimillisiä arvoja kunnioittaen. Saattohoito on osa oireenmukaista hoitoa ja se ajoittuu oletetun kuolemanhetken välittömään läheisyyteen (viimeisiin päiviin tai viikkoihin). Saattohoitopäätös on lääkärin tekemä tärkeä ja kirjattava hoitopäätös, josta keskustellaan potilaan kanssa tai jos hän ei pysty päättämään hoidostaan itse, läheisten kanssa.

4 Palveluiden järjestäminen

Pohjois-Savon hyvinvointialueella on tavoitteena mahdollistaa ikääntyneen henkilön turvallinen kotona asuminen järjestämällä palveluja ja hoitoa kotiin ympärivuorokauden. Ikääntyneen henkilön pitkäaikainen hoito ja huolenpito järjestetään ensisijaisesti hänen kotiinsa tai muuhun kodinomaiseen asuinpaikkaansa sosiaali- ja terveystaluuilla, jotka sovitetaan sisällöltään ja määrältään vastaamaan ikääntyneen henkilön kulloisiakin palveluntarpeita. Palvelut toteutetaan voimavarojen puitteissa parhaalla mahdollisella tavalla.

Palveluiden järjestämistapana on hyvinvointialueen oma palvelutuotanto, ostopalvelu tai palveluseteli. Hyvinvointialue päättää, mitkä palvelut järjestetään palvelusetelillä. Palveluseteli on määrärahasidonnainen ja asiakkaalle voidaan tarjota palvelun järjestämiseksi palveluseteliä. Hyväksyessään palvelusetelin järjestämistavaksi asiakas voi valita palveluntuottajan hyväksytyjen palveluntuottajien joukosta. Asiakas voi myös kieltäytyä tarjotusta palvelusetelistä. Hyvinvointialue myöntää palvelusetelin, jonka arvosta sitoutuu maksamaan palvelua asiakkaan valitsemalle palveluntuottajalle. Asiakas maksaa palvelusetelin ja palveluntuottajan hinnan välisen erotuksen omavastuusuutena palveluntuottajalle.

Asumispalveluja järjestetään osittain ARA –asuntokannassa, jolloin asumispalvelupaikan järjestäminen asumisyksikköön perustuu asiakkaan palvelutarpeen arviointiin sekä varallisuuden ja tulojen selvittämiseen.

Palveluiden järjestäminen perustuu Sosiaalihuoltolakiin 1301/2014, Lakiin ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystaluuista 980/2012, Lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeudesta 812/2000 ja Terveystaluuhoitolakiin 1326/2010.

5 Kotiin annettavat palvelut

5.1 Kotihoidon tukipalvelut

Kotona asumisen tueksi voidaan myöntää tukipalveluja. Tukipalveluja voi saada henkilö, jonka toimintakyky on alentunut. Oikea-aikaisen tukipalvelun avulla on tarkoitus tukea asiakkaan itsenäistä arkea ja siirtää raskaampien palvelujen tarvetta.

5.1.1 Ateriapalvelu

Palvelukuvaus

Palvelun tavoitteena on turvata asiakkaan ravitsemuksen monipuolisuus ja riittävyys sekä ennaltaehkäistä vajaaravitsemuksen syntyä ja/tai siitä aiheutuvia haittoja. Ateriapalvelun aloittamisen perusteena voi olla asiakkaan ravitsemustilan puutteellisuus, sen heikkeneminen, aterian valmistamisen ongelmat tai se, että asiakas ei kykene järjestämään ruokailua muulla tavoin.

Hyvinvointialue järjestää ateriapalveluja organisaation ulkopuolisten toimijoiden kautta ja perii asiakkaalta aterioista ja kuljetuksista erilliset maksut. Aterioita toimitetaan kotiin kylmäkuljetuksina tai lämpiminä aterioina alueellisesta toimintatavoista riippuen.

Ateriapalvelu sisältää ravitsemussuosituksen mukaisen pääruuan, salaatin ja jälkiruuan. Ruokailun yhteydessä täydennettävät ateriakokonaisuuden osat kuten esimerkiksi juomat ja leivät tulee asiakkaan hankkia itse. Ateriassa huomioidaan asiakkaan yksilölliset tarpeet, erityisruokavaliot, ruoan sopiva rakenne ja annosta voidaan tarvittaessa rikastaa energia- ja proteiinillisillä.

Ateriapalvelun yksittäinen ateria on vain osa asiakkaan päivittäistä ravinnon saantia. Täysipainoinen päivittäinen ravitsemus sisältää aamupalan, lounaan, 1-2 välipalaa, päivällisen ja iltapalan sekä riittävän määrän nesteitä.

Myöntämisperusteet

Kotiin kuljetettu ateria on tarkoitettu henkilöille, jotka eivät kykene itse tai omaisen turvin valmistamaan aterioitaan, eivätkä pysty liikkumaan itsenäisesti ruokailemaan kodin ulkopuolella. Ateriapalvelu ennaltaehkäisee henkilön ravitsemustilan heikkenemistä tai korjaa heikentynyttä ravitsemustilaa.

Ateriapalvelu voidaan myöntää säännöllisenä tai tilapäisenä. Ateriatarve on vähintään 3 kertaa viikossa. Tilapäisesti myönnetty ateriapalvelu voidaan myöntää esimerkiksi kotiutumisen toipilasvaiheessa vähintään 2 viikon ajaksi.

5.1.2 Hygieniapalvelu

Palvelukuvaus

Hygieniapalvelun tavoitteena on tukea asiakasta huolehtimaan hygieniastaan ja ehkäistä sen puutteesta syntyviä ongelmia. Palvelu on tarkoitettu asiakkaalle, joka tarvitsee apua viikoittaisessa hygienian hoidossa, mutta ei ole muutoin säännöllisen kotihoidon asiakas, ja jonka peseytymismahdollisuudet tai kodin peseytymistilat ovat puutteelliset, eivätkä puutteet ole korjattavissa asunnonmuutostöillä. Palvelu järjestetään palveluntuottajan järjestämässä paikassa, jossa henkilöstö tukee tai avustaa palvelun toteutumista. Asiakas vastaa itse tarvittavan kuljetuksen ja tarvikkeiden aiheuttamista kustannuksista.

Myöntämisperusteet

Henkilölle, jonka peseytymismahdollisuudet tai peseytymistilat omassa kodissa ovat puutteelliset ja puutteet eivät ole korjattavissa asunnonmuutostöillä. Henkilö tarvitsee apua peseytymisessä.

5.1.3 Turvapalvelut

Palvelukuvaus

Kotihoidon turvapalvelu on sosiaalihuoltolain mukainen tukipalvelu. Kotihoidon turvapalvelun tavoitteena on mahdollistaa ikääntyneen henkilön turvallinen kotona asuminen vuorokauden ympäri.

Turvapalveluilla tarkoitetaan palvelukokonaisuutta, joka muodostuu asiakkaan kotiin asennettavista hälytys- ja turvateknologisista ratkaisuksista, sekä ympärivuorokauden hälytysten yhteydessä avautuvasta puheyhteydestä hälytyspäivystäjään, hoidontarpeen arvioinnista sekä tarvittaessa tarkoituksenmukaisen avun järjestämisestä asiakkaalle.

Kuvaus yleisimmistä turvalaitteista:

Turvapuhelin	<ul style="list-style-type: none"> ▪ muodostaa kaksisuuntaisen puheyhteyden turvahälytyskeskukseen, kun laitteella tehdään hälytys tai lisälaitte rekisteröi hälytyksen ▪ yhdistetään tarvittaessa erillisiä lisälaitteita (muun muassa turvahälytysnappi, ovihälytin, palohälytin) ▪ toimii verkkovirralla ja sen sisällä on toimiva SIM-kortti yhteyksiä varten
Hälytysnappi	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nappia painamalla saa puheyhteyden kotihoidon turvahälytyskeskukseen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöön
Ovihälytin	<ul style="list-style-type: none"> ▪ hälyttää turvapuhelimen kautta laitteen ohjelmoinnin mukaisesti, kun ovi avataan ja/tai kun asiakas poistuu asunnosta ▪ voidaan asettaa myös hälyttämään vain tietyinä aikana (esimerkiksi yöllä)
Palovaroitin	<ul style="list-style-type: none"> ▪ toimii normaalin palovaroittimen tavoin lähettämällä hälytystiedon turvapuhelimen kautta turvahälytyskeskukseen
Vuodeanturi	<ul style="list-style-type: none"> ▪ seuraa vuoteessa oloa, siitä poistumista ja palaamista
GPS-turvakello	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ranteeseen laitettava kello, jossa on GPS-paikannus ▪ hälyttää kotihoidon turvahälytyskeskukseen, kun asiakas poistuu sovittujen turvarajojen sisältä ▪ kellolla voi tehdä turvahälytyksen ▪ vastasoitto asiakkaan poistuessa turva-alueelta

Myöntämisperusteet

Turvapalvelun myöntämisen edellytyksenä on, että turvapalvelu tukee ja vahvistaa henkilön turvallisuutta, turvallisuuden kokemusta sekä itsenäistä kotona selviytymistä. Perusteita voivat olla esimerkiksi henkilön lisääntynyt kaatumisriski, toimintakyvyn heikkenemisen aiheuttama riski muille vaaratilanteille sekä turvattomuuden tunne.

GPS-turvakello voidaan myöntää ulkoilevalle muistisairaalle, jolla on kyky liikkua ja asioida itsenäisesti, mutta on eksymisen riski. GPS-turvakellon tarpeen arvioi palveluohjaaja tai muistikoordinaattori.

Turvapuhelinpalvelu voidaan myöntää tilapäisesti esimerkiksi sairaalasta kotiutumisen jälkeen kuntoutumisen ajaksi (vähintään kuukausi).

Turvapuhelinpalvelun myöntämisen edellytyksenä on, että asiakas luovuttaa kaksi kotiavainta. Avaimia tarvitaan turvapuhelinhälytysten yhteydessä. Asiakasturvallisuuden ja turva-auttajakäynnin sujuvuuden varmistamiseksi edellytetään, että asiakkaalle otetaan käyttöön sähköinen ovenavauspalvelu, jos ovenavauspalvelu alueella on käytössä.

5.1.4 Asiointipalvelu ja saattajapalvelu
Palvelukuvaus

Asioinnissa avustaminen tarkoittaa päivittäisten ja välttämättömien ostosten tai hankintojen turvaamista.

Kotihoito suorittaa asiointia poikkeustapauksissa, esimerkiksi asiakkaan hoidon tarpeen selvittelyvaiheessa. Tavoitteena on arjen toimintojen sujuminen sen siirtymäkauden aikana, jonka aikana asiakkaan asiointiin liittyvät asiat saadaan järjestettyä tarkoituksenmukaisemmalla tavalla.

Myöntämisperuste

Kotihoito voi avustaa asioinnissa ja saattamisessa silloin, jos asiakas ei itse tai verkostonsa turvin voi asioida tai yksityistä palvelua ei ole saatavilla.

5.2 Päivätoiminta

Päivätoiminta on tarkoitettu kotona asuville ikääntyneille, joiden toimintakyky on alentunut tai vaarassa alentua. Päivätoiminnan tavoitteena on tukea asiakkaan hyvinvointia sekä luoda osallistumisen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen mahdollisuus, ehkäistä syrjäytymistä ja tuoda matalalla kynnyksellä saavutettavaksi mielekkäitä toimintamahdollisuuksia.

Palvelukuvaus

Päivätoiminta ja etäpäivätoiminta ovat tavoitteellista ja määräaikaista tai pysyvää asiakkaan toimintakykyä tukevaa toimintaa. Päivätoiminnan tavoitteena on tukea asiakkaan toimintakykyä, omatoimisuutta ja osallisuutta arjessaan. Toiminnan tarkoituksena on tukea asiakkaan yksilöllisiä voimavaroja ja kotona selviytymistä mahdollisimman pitkään. Päivätoimintaa toteutetaan asiakaslähtöisesti – yksilölliset tavoitteet asetetaan ja niitä arvioidaan säännöllisesti yhdessä asiakkaan kanssa. Päivätoiminnassa vertaistuki on merkittävässä roolissa.

Päivätoiminta on tarkoitettu kotona asuville ikääntyneille, jotka tarvitsevat tukea arkeensa heikentyneen toimintakykynsä vuoksi ja he eivät voi osallistua muuhun ikääntyneelle järjestettyyn toimintaan. Ryhmään osallistuja hyötyy päivätoiminnan ohjatusta ja toimintakykyä ylläpitävästä toiminnasta. Päivätoiminnan palvelua voi käyttää kotihoidon ja omaishoitajan jaksamisen tueksi muun muassa omaishoitajan lakisääteisiin vapaisiin enintään 9 hoitopäivää kuukaudessa.

Päivätoimintaa järjestetään koko- ja/tai osapäiväryhminä sekä etäpäivätoimintana. Kokopäiväryhmän kesto on 6–8 h/pv ja osapäiväryhmän 3–4 h/pv. Etäpäivätoiminnassa toteutetaan eri pituisia ryhmätoimintoja.

Päivätoiminnan aikana asiakkaan ravitsemus toteutuu pääosin yhteisten ruokailujen kautta. Kokopäiväryhmässä nautitaan aamukahvi, lounas ja päiväkahvi ja osapäiväryhmässä kahvi ja lounas. Päivätoiminnan aikana tapahtuva ruokailu sisältää ravitsemussuosituksen mukaisen aterian. Ateriassa huomioidaan asiakkaan yksilölliset tarpeet, erityisruokavaliot, ruoan sopiva rakenne ja annosta voidaan tarvittaessa rikastaa energia- ja proteiinillisillä. Tarvittaessa asiakasta voidaan avustaa ruokailussa.

Kuljetus päivätoimintaan

Tarvittaessa päivätoimintaan järjestetään edestakainen kuljetus asiakkaan kotoa päivätoimintaan. Kuljetus voidaan järjestää yhteiskuljetuksena. Kuljetuspalvelusta peritään erillinen maksu.

Etäpäivätoiminta

Etäpäivätoiminta on videovälitteistä ohjattua vuorovaikutteista ryhmätoimintaa, johon ikääntynyt asiakas osallistuu omassa kodissaan etälaitteen avulla. Etäpäivätoiminta on tarkoitettu päivätoiminnan tueksi tai itsenäiseksi palveluksi. Asiakkaalle tuleva etälaitte on helppokäyttöinen ja turvallinen, joka toimii yhden napin painalluksella.

Etäpäivätoiminnan tavoitteet ja sisällöt vastaavat päiväryhmätoiminnan tavoitteita ja sisältöjä.

Myöntämisperusteet

Päivätoiminta on ennaltaehkäisevän työn muoto, joka suunnataan ensisijaisesti ikääntyneille kotona asuville henkilöille, joiden fyysinen, psyykinen ja kognitiivinen sekä sosiaalinen toimintakyky on alentunut. Päivätoiminta on tarkoitettu ensisijaisesti henkilöille, jotka eivät terveytensä tai kuntonsa vuoksi kykene osallistumaan kunnan tai järjestöjen järjestämään toimintaan. Lisäksi heidän katsotaan tarvitsevan ammatillista ohjausta sekä päivätoimintaryhmän tarjoamaa sosiaalista tukea kotona selviytymisen tueksi. Päivätoiminnan avulla tuetaan omaishoitajien jaksamista mahdollistamalla lakisääteisten vapaapäivien järjestäminen päivätoiminnassa. Päivätoiminnan tavoitteena on ehkäistä asiakkaan siirtymistä raskaampien palvelujen piiriin.

Ennen päivätoiminnan aloittamista on asiakkaan mahdollista tehdä tutustumiskäynti päivätoimintaan sovittuna aikana. Tällöin matka tehdään omakustanteisesti.

5.3 Tuettu kotiutuminen

Palvelukuvaus

Tuetun kotiutumisen palvelu on tarkoitettu sairaalasta kotiutuville asiakkaille viiveettömän ja turvallisen kotiutumisen varmistamiseksi sekä kuntoutumisen tukemiseksi kotiympäristössä. Palvelu on lyhytaikaista, kestoltaan 1–7 vrk ja voidaan aloittaa asiakkaille, joilla ei ole säännöllistä kotihoidon palvelua eivätkä he selviydy läheisten tuella.

Tuetun kotiutumisen käynnit toteutetaan asiakkaan tarpeen mukaisesti sovitusti, joko fyysisinä kotikäynteinä tai etäkontakteina. Käynneillä kotihoidon ammattilaiset varmistavat asiakkaan kuntoutumisen ja jatkohoidon kotiympäristössä. Käyntien sisältö voi olla esimerkiksi turvallisen lääkehoidon toteutumisen varmistaminen ja ohjaus, hoidolliset toimenpiteet kuten kertakatetrointi ja sen opetus, voinnin seuranta, apuvälineiden arviointi ja käytön ohjaus sekä kuntouttavien harjoitteiden ohjaaminen. Mikäli katsotaan tarpeelliseksi selvittää tarkemmin asiakkaan toimintakykyä, kuntoutumisen mahdollisuutta ja palveluiden tarvetta, asiakkaalle tehdään palveluohjauksen toimesta palvelutarpeen arvio.

Myöntämisperusteet

Palvelun myöntäminen perustuu terveydenhuollon ammattihenkilön arvioon.

5.4 Tilapäinen kotihoito ja kotisairaanhoido

Tilapäinen kotihoito tai tilapäinen kotisairaanhoido on tarkoitettu asiakkaan tilapäiseen palvelutarpeeseen ja se on kestoaltaan alle kaksi kuukautta kestävää hoitoa ja huolenpitoa. Tilapäinen kotihoito voi olla myös pidempijaksoinen, mikäli asiakkaan tilapäinen palvelutarve pitkittyy. Tilanteet arvioidaan yksilöllisesti.

Tilapäisen kotihoidon palvelukuvaus ja myöntämisperusteet

Tilapäinen kotihoito on asiakkaan kotiin vietyä tilapäistä kotihoitoa. Sen tarkoituksena on tukea asiakkaan arkea kotona tai tukea omaisia sairaan henkilön kotihoidossa tilapäisesti. Palvelua voidaan myöntää, kun asiakkaan toimintakyky on tilapäisesti alentunut. Tilapäisenä kotihoidona voidaan hoitaa esimerkiksi kaihileikkauksiin liittyvät silmätippojen tiputukset tai peseytymisessä auttaminen, ellei alueella ole saatavilla yksityisen palveluntuottajan palveluja tai omaiset tai läheiset eivät pysty hoitamaan tiputusta. Palvelusta tehdään palvelupäätös.

Tilapäisen kotisairaanhoidon palvelukuvaus ja myöntämisperusteet

Tilapäinen kotisairaanhoido on asiakkaan kotiin vietyä tilapäistä sairaanhoidoa. Palvelun myöntäminen perustuu terveydenhuollon ammattihenkilön arvioon. Palvelu voidaan myöntää henkilöille, joiden toimintakyky on väliaikaisesti heikentynyt ja sairaanhoidon tarve on tilapäistä. Hoidon toteuttaminen vaatii terveydenhuollon ammattihenkilöstön osaamista, eikä henkilö pysty itse tai saattajan turvin käyttämään kodin ulkopuolisia terveyspalveluita. Esimerkiksi verinäytteillä, ompeleiden poistossa, korvahuuhtelussa, lääkeinjektioita ja rokotuksia saamassa potilas käy aina ensisijaisesti itsenäisesti tai läheistensä avustamana laboratoriossa ja vastaanotolla.

5.5 Kuntouttava arviointijakso, ARVI

Palvelukuvaus

Säännöllisen kotihoidon palveluiden aloittamista edeltää pääsääntöisesti kuntouttava arviointijakso. Kuntouttava arviointijakso on määräaikainen ja kestoaltaan keskimäärin 4–6 viikkoa. Jakso toteutetaan asiakkaan kotona. Arviointijakson aikana tuetaan asiakkaan kuntoutumista sekä arvioidaan asiakkaan voimavaroja ja palveluntarvetta moniammatillisesti. Jakson aikana suunnitellaan oikein mitoitettua asiakkaan toimintakykyä ja tarvetta vastaavat palvelut sekä tukitoimet, huomioiden teknologisten ratkaisuiden kokeileminen ja käyttöönottoaminen mahdollisuuksien mukaisesti.

Jakson päätteeksi pidetään moniammatillinen loppupalaveri asiakkaan kotona, jossa käydään asiakkaan kanssa keskustellen läpi jakson toteutuminen. Kotihoidon myöntämisperusteiden täytyessä asiakkaalle järjestetään säännöllisen kotihoidon palveluita. Jos säännöllinen kotihoito ei jatku, asiakkaalle annetaan

hänen tarvitsemansa ohjaus ja neuvonta sekä järjestetään tarvittaessa asiakkaan tarvitsemat kevyemmät palvelut.

Myöntämisperusteet

Kuntouttavan arviointijakson myöntämisen perusteet täyttyvät, kun asiakkaan toimintakyky on alentunut sekä terveyden- ja sairaanhoidon tarve ja tuki arjen toiminnoissa on pääsääntöisesti päivittäinen. Palvelutarpeeseen vastaaminen edellyttää sosiaali- ja terveydenhuollon ammattiosaamista. Arvioinnissa käytetään RAI-arviointia.

5.6 Säännöllinen kotihoito

Palvelukuvaus

Säännöllisellä kotihoidolla tarkoitetaan kotipalvelua ja kotisairaanhoidoa. Palvelun tavoitteena on tukea kotona asumista kotiin järjestettävällä palvelulla, joka vastaa toimintakyvyn ylläpitoon sekä hoitoon ja hoivaan liittyviin tarpeisiin. Kotihoitoon sisältyy kotihoidon toteuttama kotona tapahtuva monialainen ohjaus ja kuntoutus, hoito ja hoiva, sairaanhoito sekä lääkärin lääketieteellinen hoito.

Kotihoidon palvelun sisältö perustuu asiakkaalle tehtyyn hoito- ja palvelusuunnitelmaan sekä säännölliseen asiakkaan toimintakyvyn ja palvelutarpeen seuraamiseen (RAI-arviointiväline) tai voinnin oleellisesti muuttuessa tehtyyn palvelutarpeen arviointiin. Suunnitelman tärkeimpiä lähtökohtia ovat asiakkaan omat voimavarat ja tavoitteet toimintakyvylle sekä läheisten osallistuminen asiakkaan arkeen. Kotihoidon määrä ja ajankohta sovitetaan asiakkaan tarpeisiin huomioiden omaisten ja läheisten osallistuminen. Kotihoitoa toteutetaan tarvittaessa kaikkina vuorokauden aikoina.

Kotihoitoasiakkaan palvelu tuotetaan ensisijaisesti etäpalveluna teknologia-avusteisten palvelujen keinoin. Etäpalveluilla parannetaan palvelujen saatavuutta ja asiakkaan itsenäisyyttä palvelujen käyttäjänä. Kotihoidon etäpalveluja ovat muun muassa etäkotikäynti ja lääkeautomaatti.

Etäkotikäynti on videokuva- ja ääniyhteydellä tapahtuva ohjaukseen, voinnin seurantaan ja tukeen liittyvä asiakkaan ja kotihoidon välinen asiakastapaaminen. Etäkotikäynti voi olla myös osa säännöllistä kotihoitoa, jolloin kotihoidon fyysisten käyntien lisäksi osa käynneistä toteutetaan etänä. Asiakkaan käynnit voidaan asiakkaan tarpeen mukaisesti toteuttaa myös yksinomaan etäkotikäynteinä. Etäkotikäyntien avulla toteutettavia käyntejä voivat olla muun muassa ruokailun ohjaus ja seuranta, lääkehoidon ohjaus, insuliinin pistämisen ohjaus, verensokerin mittaamisen ohjaus, tukikäynnit kotona pärjäämisen tueksi sekä kuntouttavat käynnit esimerkiksi tuolijumpan tai fysioterapeutin ohjeistamien yksilöharjoitusten avulla.

Lääkeautomaatit ovat osa kotihoidon kokonaisuutta ja niillä huolehditaan asiakkaan lääkkeiden annostelusta oikea-aikaisesti, jolloin asiakkaan ei tarvitse huolehtia itse omista lääkkeenottoajoistaan. Lääkeautomaatit ovat helppokäyttöisiä ja niiden avulla voidaan vahvistaa asiakkaan itsenäisyyttä.

Toimintakyvyn ylläpitäminen ja edistäminen

Kotihoitoa toteutetaan toimintakykyä tukevalla työotteella, jossa keskeisenä ajatuksena on tukea asiakasta mahdollisimman itsenäiseen arkeen hyödyntäen kuntouttavan arviointijakson aikana asetettuja tavoitteita ja suunnitelmia. Tavoitteiden saavuttamiseksi ja niissä pysymiseksi on tärkeää, että asiakas, asiakkaan läheiset ja hoitohenkilökunta sitoutuvat toimimaan asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Kotihoidon alkaessa huomioidaan asiakkaan toimintaympäristön esteettömyys ja turvallisuus ohjaamalla asiakasta.

Ravitsemuksesta huolehtiminen ja suunterveys

Kotihoito huolehtii hoito- ja palvelusuunnitelman mukaisesti asiakkaan ravitsemuksesta ja suun hoidosta. Asiakkaalle annetaan ohjausta ja neuvontaa terveellisestä ja monipuolisesta ruoasta ravitsemussuositusten mukaisesti. Asiakkaalle tehdään tarvittaessa ravitsemushoitosuunnitelma arviointien ja toimintamallien perusteella. Tarvittaessa konsultoidaan tai ohjataan asiakas ravitsemusterapiaan. Ravitsemusongelmiin puututaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Ravitsemustilan heikkeneminen voi olla syy suu- ja purentaongelmiin tai seurausta suun huonosta kunnosta. Asiakkaalle tehtävään hoito- ja palvelusuunnitelmaan kuuluu myös suun hoidon suunnitelma ja käynneillä seurataan asiakkaan syömisen ja suu terveyden kokonaistilannetta. Tarvittaessa suun terveydenhuollon palveluita tuotetaan asiakkaalle kotihoidon kotiin annettavana palveluna.

Terveyden- ja sairauden hoito

Säännöllinen kotihoito sisältää asiakkaan moniammatillisesti toteutetun terveyden- ja sairaanhoidon. Keskeistä terveydenhoidossa on toimintakyvyn laskun ja sairauksien ennaltaehkäisy, pitkäaikaissairauksien hyvä hoito sekä nopea reagointi tilanteissa, joissa hoidettavan vointi äkillisesti heikkenee. Ennakoiva hoitosuunnitelma ja hoitotahto ovat osa asiakkaan kotihoidon hoito- ja palvelusuunnitelmaa

Kotihoidon asiakkaan hoito pyritään turvaamaan mahdollisimman keskeytymättömästi asiakkaan omassa kodissaan pyrkien välttämään asiakkaan siirtämistä eri hoitopaikkojen välillä. Henkilöstön osaaminen ja lääkäripalvelut sekä konsultaatiomahdollisuudet mahdollistavat sairauksien ja voinnin laskusta johtuviin tilanteisiin nopean reagoinnin tilanteissa, joissa hoidettavan vointi äkillisesti heikkenee.

Hyvinvointialueen hoitotarvikejakelu jakaa maksuttomia, hoitosuunnitelman mukaisia hoitotarvikkeita terveydenhuoltolain (1326/2010) 24§ mukaan. Maksuttomien hoitovälineiden ja hoitotarvikkeiden jakelussa noudatetaan kulloinkin voimassa olevia toimintaperiaatteita ja hoitotarvikevalikoima perustuu kilpailutettuihin ostopalvelusopimuksiin.

Lääkehoito

Lääkehoito voi olla osa kotihoitoa tai asiakas voi järjestää lääkehoidon itse haluamallaan ja kustantamallaan tavalla. Asiakkaan lääkehoidon toteuttamisesta sovitaan yksilöllisesti asiakkaan hoito- ja palvelusuunnitelmassa. Lääketurvallisuuden näkökulmasta koneellinen annosjakelu on kotihoidon ensisijainen tapa järjestää lääkkeenjako. Kotihoidon kumppanina lääkehoidon annosjakelun toteuttamisessa toimivat apteekit. Lääkeannostelu järjestetään asiakkaalle ensisijaisesti lääkeautomaatin avulla.

Kun kotihoidon asiakkaan hoito- ja palvelusuunnitelmaan sisältyy lääkehoito:

- Lääkehoidon kokonaisvastuu on kotihoidon lääkärillä ja sairaanhoitajalla.
- Kotihoidon vastuulla on lääkkeiden annostelu, jakaminen ja reseptien uusiminen.
- Kotihoito vastaa lääkehoidon neuvonnasta sekä lääkehoidon vaikutusten arvioinnista.
- Kotihoito vastaa lääkkeiden hankinnasta apteekista.
- Kotihoidon asiakkaan lääkkeet säilytetään asiakkaan kotona.
- Koneellisen annosjakelun asiakas tekee apteekin kanssa annosjakelu- ja tiliasiakassopimuksen sekä Kanta-suostumuksen ennen annosjakelun alkua. Asiakas maksaa lääkkeet itse, annosjakelumaksu sisältyy kotihoidon palveluun. Jokaisella asiakkaalla on käytössään omat lääkkeet, jotka hankitaan henkilökohtaisella lääkemääräyksellä apteekista. Koneellisessa annosjakelussa apteekki toimittaa asiakkaan lääkkeet kerta-annoksiin jaettuina 2 viikon välein.
- Lääkeautomaatti annostelee asiakkaalle lääkkeet oikeaan aikaan. Kotihoito huolehtii automaatin täyttämisestä 2 viikon välein tilaamalla lääkkeet apteekin annosjakelusta sekä lääkemuutosten toteuttamisen.

Jos omainen jakaa lääkkeet, lääkehoidon vastuu ei ole kotihoidolla.

Kodinhoito

Asiakas tai hänen läheisensä huolehtii kodin siisteydestä ja käyttää siihen tarvittaessa yksityisten palveluntuottajien palveluja.

Kotihoito siistii hoitoympäristön, ruokailu- ja keittiötasot, tiskaa tiskit ja vie roskat ulos tarvittaessa päivittäin huomioiden toimintakykyä tukevan työotteen mahdollisuudet. Kotihoito puhdistaa mikroaaltouunin sekä jääkaapin ja jääkaapin sisältö tarkistetaan sovitusti. Kotihoito huolehtii asiakkaan wc:n ja wc- apuvälineiden siisteydestä ja turvallisuudesta.

Viikko- ja kuukausisiivoukset, asuintilojen suursiivoukset, ikkunoiden pesu sekä pakastimen sulattaminen ohjataan lähipiirille tai yksityisille palveluntuottajille.

Hygienia

Henkilökohtaisen hygienian ylläpitämiseen kuuluu asiakkaan ohjaaminen ja tarvittaessa avustaminen suihkussa asiakkaan omia voimavaroja hyödyntäen kerran viikossa. Erityisten terveydellisten perusteiden, kuten ihorikkojen ennaltaehkäisemiseksi tai hoitamiseksi, suihkupesuja voidaan sisällyttää hoito- ja palvelusuunnitelmaan useammin. Lisäksi huolehditaan päivittäiset pienpesut 1–2

kertaa/vrk (kasvot, kädet, hampaat tai proteesit, genitaalialueet) asiakkaan tarpeiden mukaisesti. Tarvittaessa huolehditaan ihon perusrasvauksesta, parranajosta sekä kynsien leikkauksesta.

Vaatehuolto

Hoito ja palvelusuunnitelmassa sovitaan myös säännöllisen kotihoidon asiakkaan pyykkihuollon toteutuksesta. Mikäli asiakas ei itse siihen kykene, asiakkaan pyykkihuolto ohjataan lähipiirille tai yksityisille palveluntuottajille. Vuode- ja liinavaatteiden vaihdosta ja vuodevaatteiden tuuleuksesta huolehtivat omaiset tai yksityiset palveluntuottajat. Kotihoito huolehtii vaatehuollosta vain erityistilanteissa (esimerkiksi kastelu, tuhriminen, muut eritteet). Jos asiakkaalla ei ole omaisia tai yksityisiä palveluntuottajia ei voi käyttää, on viimesijainen keino turvata vaatehuolto kotihoidon palveluna asiakkaan pesukonetta käyttäen muun kotikäynnin yhteydessä. Asiakkaan ja läheisten kanssa sovitaan käytännöt esimerkiksi lupa pesukoneen käyntiin jättämiseen kotihoidon käyntien välillä. Henkilökunta huomioi toimintakykyä tukevan työtteen periaatteet palvelun toteuttamisessa. Kotihoito pesee tekstiilit pesuohjeen mukaisesti.

Tiedonvälitys asiakkaan läheisen kanssa

Kotihoidon asiakkaan hoitoon osallistuvalla läheisellä on tiedonsaantioikeus hoidettavan asioissa tietojen luovuttamiseen liittyvien ohjeiden puitteissa ja asiakkaan tahtoon perustuen. Tämä viestintä on asiakkaan omistamaa tietoa, ja asiakas vastaa viestinvaihdossa olevasta tiedosta ja sen säilyttämisestä. Palvelun päätyttyä viestinnästä syntynyt dokumentointi esimerkiksi viestivihko jää asiakkaalle.

Tiedonvälityksessä huomioitavaa:

- Sovitaan yhdessä, miten tietoa välitetään, esimerkiksi viestivihko tai kalenteri.
- Ei kirjata asiakkaan terveystietoa.
- Tarpeellisuus mietitään asiakkaan kohdalla yksilöllisen tilanteen mukaisesti.

Myöntämisperusteet

Säännöllisen kotihoidon myöntäminen perustuu kuntouttavan arviointijaksona aikana tehtyyn palvelutarpeen arviointiin. Arvioinnissa käytetään RAI-arviointia. Asiakkaan avuntarve täyttää säännöllisen kotihoidon myöntämisperusteet, kun terveyden- ja sairaanhoidon ja hoivan tarve sekä arjen toiminnoissa tukeminen on päivittäinen ja pitkäkestoinen. Palvelutarpeeseen vastaaminen edellyttää sosiaali- ja terveydenhuollon ammattiosaamista.

Kotihoitoa voidaan antaa myös harvemmin erityisen harkinnan ja yksilöllisen tarve- ja toimintakykyarvion perusteella, jos henkilöllä ei ole taloudellisia edellytyksiä hankkia palveluja yksityisesti. Edellytyksenä on, että henkilö saa säännöllistä toimeentulotukea tai hän on oikeutettu täyteen kansaneläkkeeseen. Myös asiakkaan muistisairaus, mielenterveydellinen peruste tai lääkeshoidon vaarantuminen ilman kotihoidon käyntejä ja kotona asumisen turvaaminen omaishoidon avulla on peruste myöntää palvelua harvemmin kuin kerran viikossa. Lähtökohtana on, että asiakkaan hoito ja huolenpito vaativat sosiaali- tai terveydenhuollon henkilöstön ammattiosaamista.

Avuntarve vain kodinhoidollisissa tehtävissä ei täytä kotihoidon aloittamisen edellytyksiä. Ensisijaisesti kodinhoidolliset tehtävät tehdään asiakasta ohjaamalla ja kuntouttamalla niiden tekemiseen itsenäisesti, lähipiirin tuella tai yksityisen palveluntuottajan avulla.

5.7 Kotisairaala

Palvelukuvaus

Kotisairaala tuottaa terveydenhuoltolain mukaan sairaalatasoista ympärivuorokautista hoitoa asiakkaiden kotiin tai palveluasumisyksiköihin. Tavoitteena on, että kotisairaala on ensisijainen hoitovaihtoehto silloin, kun ei ole tarvetta ympärivuorokautiselle jatkuvalla hoidolla sairaalassa. Kotisairaalahoidolla pyritään lyhentämään ja välttämään terveydenhuollon muita käyntejä sekä osastohoitoa. Tavoitteena on myös ylläpitää ja parantaa asiakkaan toimintakykyä asiakaslähtöisesti.

Kotisairaalatoiminnalle tulee olla oma nimetty taustaosasto ja lääkäri, joka vastaa asiakkaiden hoidosta. Hoito on moniammatillista ja mahdollistaa tarvittaessa erityisasiantuntijoiden palvelut, esimerkiksi fysio-, toiminta- ja ravitsemusterapeutin palvelut. Asiakkaille laaditaan hoitosuunnitelma hänen hoidontarpeensa mukaan ja sitä päivitetään hoitajakson aikana.

Kotisairaalassa hoidetaan muun muassa asiakasryhmiä, jotka tarvitsevat suonensisäistä lääke- tai nestehoitoa, tilapäistä haavanhoitoa, palliatiivista- ja saattohoitoa. Palliatiivinen kotisairaalahoito mahdollistaa parantumattomasti sairaalle yksilöllisen, turvallisen ja korkeatasoisen hoidon elämän loppuun saakka. Asiakkaan tulee selviytyä päivittäisistä toiminnoista itsenäisesti, kotihoidon tuella, omaisten tai läheisten turvin.

Hoidontarpeen arviointi

Kotisairaalan sairaanhoitaja tekee akuutteja hoidontarpeen arviointeja palveluasumisen ja kotihoidon asiakkaille. Yhteistyössä lääkärin kanssa arvioidaan asiakkaan hoidon tarve ja oikea hoitopaikka. Käynnistä peritään sairaanhoitajan tai muun henkilön suorittama kotikäyntimaksu.

Myöntämisperusteet

Kotisairaalan lääkäri päättää asiakkaan ottamisesta kotisairaalaan hoitajaksolle ja hoitajakson lopettamisesta.

5.8 Yleiset edellytykset kotiin annettavien palvelujen toteutumiseksi

Kotihoidon palveluiden toteutumisen edellytyksenä on, että asiakas luovuttaa kotihoidolle kotinsa avaimen. Sähköisen ovenavauspalvelun käyttö on aina ensisijainen avainturvallisuuden parantamiseksi.

Asiakas sitoutuu käyttämään hoitoon liittyviä apuvälineitä (esimerkiksi sähkösaätöinen hoitosänky, nosto- ja siirtolaite, sähkölukko ja erilaiset turvalaitteet), mikäli niiden käyttäminen on asiakkaan hoidon kannalta oleellista ja niiden käyttö on edellytys työntekijän työturvallisuuden takaamiselle.

Palvelutarpeen arvioinnissa ja kotihoidon palveluita myönnettäessä sekä hoito- ja palvelusuunnitelmaa tarkennettaessa huomioidaan mahdolliset asiakkaan tai

hänen läheistensä uhkaavaan käyttäytymiseen, päihteiden käyttöön, tupakointiin, kotieläimiin tai asiakkaan kodin olosuhteisiin liittyvät riskitekijät.

Työntekijän koskemattomuuden ja turvallisuuden tulee toteutua kotikäynnin aikana. Tarvittaessa fyysisen koskemattomuuden turvaamiseksi hoitohenkilökunnan mukana kotikäynnillä on mahdollista olla vartija.

6 Asumispalvelut

Asumispalveluilla tarkoitetaan Sosiaalihuoltolain (130/2014) mukaisia asumispalveluja, joita järjestetään henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisensa järjestämisessä. Pysyvän asumispalvelupaikan edellytyksenä on, että asukas on ollut laaja-alaisten kotiin annettavien palveluiden ja/tai omaishoidon tuen piirissä.

Palvelukuvaus

Asumispalveluina järjestetään palveluasumista, tehostettua palveluasumista ja asumista laitoshoidossa. Palveluasumisella tarkoitetaan palveluasunnossa järjestettävää asumista ja palveluja. Palveluasumisessa asukas asuu asumisyksikössä hänelle soveltuvassa vuokra-asunnossa. Asukas saa tukea ja apua asumisyksikön henkilökunnalta tarpeidensa mukaisesti hoitoon ja hoivaan, toimintakykyä ylläpitävään ja edistävään toimintaan sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistäviin toimintoihin.

Tehostetussa palveluasumisessa palveluja järjestetään asukkaan tarpeen mukaisesti ympärivuorokautisesti. Ympärivuorokautinen asuminen voi tapahtua myös laitoshoidossa. Laitoshoidossa jatkuvaa hoitoa antavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä järjestetään asumispalvelua, jos se on henkilön terveyden tai turvallisuuden kannalta perusteltua, taikka siihen on muu laissa erikseen säädetty peruste.

Lyhytaikaishoitojakso on tarkoitettu henkilöille, joilla on lyhytaikainen tarve huolenpitoon, hoivaan, hoitoon ja kuntoutukseen. Lyhytaikaishoitojakson tavoitteena on tukea niin ikääntyneen henkilön selviytymistä mahdollisimman pitkään omassa kodissaan kuin myös hoitavan omaisen jaksamista. Säännölliset lyhythoitojaksot toteutetaan hoito- ja palvelusuunnitelman mukaisesti.

Puolisoille tulee turvata mahdollisuus asua yhdessä silloinkin, kun heidän palvelutarpeensa ovat erilaiset ja puoliset tai toinen heistä ei enää kykene asumaan aikaisemmassa kodissaan palvelutarpeesta johtuen. Molempien puolisoitten ilmaista tahtonsa asua samassa yksikössä, syntyy velvoite järjestää puolisoille mahdollisuus asua yhdessä.

Asuminen

Asukkaat asuvat asumisyksikössä 1 tai 2 hengen huoneissa. Kahden hengen huoneet on pääasiassa tarkoitettu pariskunnille. Huoneiden tilavuutta ja vähimmäisvaatimuksia valvovat viranomaiset. WC- ja peseytymistiloissa on riittävästi tilaa, jotta niissä sopii toimimaan apuvälineiden sekä avustajien kanssa.

Mikäli WC- ja peseytymistiloja ei ole asukkaan omassa huoneessa, tulee niitä olla yhteisissä tiloissa vähintään 1/ saniteettitila /4 asukasta kohti.

Yhteiset oleskelu- ja ruokailutilat ovat toimivia, kodinomaisia ja niin tilavia, että niissä pystytään liikkumaan saattajan ja/tai eri apuvälineiden kanssa esteettömästi. Asuintilojen ja koko kiinteistön siisteydestä sekä kunnossapidosta huolehditaan säännöllisesti siten, että ne ovat asianmukaisesti kunnossa. Kodinomaisuus merkitsee päivittäistä yhdessäoloa, osallistumista ja ajanvietettä sekä lämmintä ilmapiiriä, jossa asukas voi asua elämänsä loppuun saakka riittävän tuen avulla. Asumispalveluja toteutettaessa huolehditaan siitä, että henkilön yksityisyyttä ja oikeutta osallistumiseen kunnioitetaan.

Asukkaille mahdollistetaan turvallinen ja esteetön kulku ulkoiluun, jos se on hänen toimintakykynsä huomioiden mahdollista.

Vuokra

Asukkaalta peritään asumisesta vuokra. Asuinhuoneesta laaditaan huoneenvuokralain mukainen vuokrasopimus vuokranantajan ja asukkaan kesken. Palvelun tuottaja ei peri vuokravakuutta asukashuoneen vuokrasta.

Vuokrasopimuksessa tai yhteisellä sopimuksella sovitaan irtisanomisaikaa lyhyemmästä vuokrasopimuksen päättämisestä, jonka jälkeen asunto tulee tyhjentää irtaimistosta mahdollisimman pian ja luovuttaa se muiden asumispalveluiden tarpeessa olevien asiakkaiden käyttöön.

Huoneen varustus

Asuinhuoneessa on valmiina vuode (sisältää tarvittaessa laidat, nousutuet, kohottautumistelineet) ja patja. Lisäksi siellä voi olla kiintokalusteita (esimerkiksi vaatekaappi). Asukas voi kalustaa huoneen omilla kalusteillaan. Mikäli asukkaan tai hoitoyksikön kokonaistilanne edellyttää asukashuoneeseen paloturvallisia tekstiilejä, kuten verhot, matot, vuodevaatteet, palveluntuottaja huolehtii niiden hankkimisesta ja kustannuksista.

Toimintakyvyn ylläpitäminen ja edistäminen

Palveluntuottajan toiminta on toimintakykyä edistävää ja asukkaan omatoimisuutta tukevaa. Palveluntuottaja huomioi toiminnassaan asukkaan fyysiset, psyykkiset, sosiaaliset ja hengelliset tarpeet ja kirjaa kuntoutussuunnitelman osaksi hoito- ja palvelusuunnitelmaa.

Apuvälineet

Asukkaan henkilökohtaiset apuvälineet, kuten rollaattorin, pyörätuolin, istuinkorokkeet asukas lainaa hyvinvointialueen apuvälinelainaamosta. Nämä apuvälineet ovat aina henkilökohtaisia.

Hyvinvointialue luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä välineitä, laitteita, tarvikkeita, tietokoneohjelmia sekä muita ratkaisuja asukkaan käyttöön silloin, kun niiden tarkoituksena on edistää kuntoutumista, tukea, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa tai ehkäistä toimintakyvyn heikentymistä.

Terveyden- ja sairaudenhoito

Asumispalvelut sisältävät asiakkaan moniammatillisesti toteutetun terveyden- ja sairaanhoidon. Keskeistä terveydenhoidossa on toimintakyvyn laskun ja sairauksien ennaltaehkäisy, pitkäaikaissairauksien hyvä hoito sekä nopea reagointi tilanteissa, joissa hoidettavan vointi äkillisesti heikkenee.

Asukkaan hoito pyritään turvaamaan mahdollisimman keskeytymättömästi asiakkaan omassa kodissa pyrkien välttämään asiakkaan siirtämistä eri hoitopaikkojen välillä. Henkilöstön osaaminen ja lääkäripalvelut sekä konsultaatiomahdollisuudet mahdollistavat sairauksien ja voinnin laskusta johtuviin tilanteisiin nopean reagoinnin tilanteissa, joissa hoidettavan vointi äkillisesti heikkenee.

Hyvinvointialueen hoitotarvikejakelu jakaa maksuttomia, hoitosuunnitelman mukaisia hoitotarvikkeita terveydenhuoltolain (1326/2010) 24§ mukaan. Maksuttomien hoitovälineiden ja hoitotarvikkeiden jakelussa noudatetaan kulloinkin voimassa olevia toimintaperiaatteita ja hoitotarvikevalikoima perustuu kilpailutettuihin ostopalvelusopimuksiin.

Lääkehoito

Vastuu asukkaan lääkehoidon kokonaisuudesta on hoitavalla lääkäriellä. Lääkäri vastaa lääkkeiden määräämisestä ja lääkemääräyksen oikeellisuudesta (Laki terveydenhuollon henkilöstöstä 559/1994).

Yksiköissä noudatetaan lääkehoidon toteuttamisen osalta hyvinvointialueen lääkehoitosuunnitelmaa.

Lääkkeiden annostelu tapahtuu pääsääntöisesti koneellisena annosjakeluna. Asukas tekee aptekin kanssa annosjakelu- ja tiliasiakassopimuksen sekä kantasuostumuksen muuttovaiheessa. Asukas maksaa lääkkeet itse, annosjakelumaksu sisältyy asumispalveluun.

Lääkäripalvelut

Asumisyksikön asukkaita hoitava lääkäri on hoitohenkilökunnan tavoitettavissa puhelimitse virka-aikana. Lisäksi lääkäri käy asumisyksikössä tarpeen mukaan virka-aikana ennalta sovitun suunnitelman mukaisesti. Osa lääkärikäynneistä voidaan korvata etäyhteydellä toteutetulla lääkäripalvelulla. Lääkäri toimii yhteistyössä asumisyksikön hoitohenkilökunnan ja läheisten kanssa.

Hyvinvointialueen lääkäripalveluilla halutaan turvata asiakkaiden hoidon jatkuvuus myös virka-ajan ulkopuolisissa palveluissa kuten kotisairaalassa, päivystyksessä ja ensihoidossa.

Ravitsemuksesta huolehtiminen ja suun terveys

Palvelun tavoitteena on turvata asiakkaan ravitsemuksen monipuolisuus ja riittävyys sekä ennaltaehkäistä vajaaravitsemuksen syntyä ja/tai siitä aiheutuvia haittoja. Palvelu sisältää ravitsemussuosituksen mukaisen aamupalan, lounaan, päiväkahvin tai välipalan, päivällisen ja iltapalan kaikkina viikon päivinä sekä lisäksi tarvittavat välipalat. Ravitsemuksessa huomioidaan asiakkaan

yksilölliset tarpeet, erityisruokavaliot, ruoan sopiva rakenne ja annosta voidaan tarvittaessa rikastaa energia- ja proteiinillisillä.

Kliinisten ravintovalmisteiden kustannukset asiakas maksaa itse. Ravintovalmisteista asiakas saa lääkekuluvähennyksen, joka huomioidaan asiakasmaksussa siltä osin, kun lääkemääräyksen tehnyt terveydenhuollon ammattihenkilö on arvioinut ne asiakkaan terveydelle tarpeelliseksi.

Asumispalveluissa huolehditaan asukkaan ravitsemuksesta ja suun hoidosta. Asukkaalle annetaan ohjausta ja neuvontaa terveellisestä ja monipuolisesta ruoasta ravitsemussuositusten mukaisesti. Asukkaalle tehdään tarvittaessa ravitsemushoitosuunnitelma arviointien ja toimintamallien perusteella. Tarvittaessa konsultoidaan tai ohjataan asukas ravitsemusterapiaan. Ravitsemusongelmiin puututaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Ravitsemustilan heikkeneminen voi olla syy suu- ja purentaongelmiin tai seurausta suun huonosta kunnosta. Asukkaalle tehtävään hoito- ja palvelusuunnitelmaan kuuluu myös suun hoidon suunnitelma ja käynneillä seurataan asukkaan syömisen ja suun terveyden kokonaistilannetta. Tarvittaessa suun terveydenhuollon palveluita järjestetään asukkaan yksilöllisen tarpeen mukaan.

Vaatehuolto, vaatteet ja hygienia

Vaatehuolto on osa asukkaan asumispalvelua hoito- ja palvelusuunnitelman mukaisesti. Palveluntuottaja huolehtii tarvittaessa asukkaiden vaatehuollosta (sisältää pyykinpesun) joko itse tai järjestää sen alihankintana voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

Asukkaat käyttävät asumispalvelussa omia vaatteita ja liinavaatteita (sisältää lakanat ja pyyhkeet). Asukas tai hänen omaisensa tai asioidensa hoitaja vastaa vaatteiden nimikoinnista. Asukas maksaa itse henkilökohtaiset hygienia- ja pesuaineet, kuten shampoot ja pesuaineet.

Asukkaan asumispalvelussa hyvinvointialueen vastuulla ovat: pesuvoide, pesulaput, ruokalaput, kertakäyttöiset poikkilakanat ja monikäyttöiset ja pestävät vuodesuojat, haavan hoitotarvikkeet ja muut vastaavat hoitotarvikkeet sekä hygieniahaalari.

Turvallisuus

Asukkaan turvapalvelut annetaan asumispalveluyksikössä hoito- ja palvelusuunnitelman mukaisesti. Turva-auttajakäynnit sisältyvät asumispalveluun.

Halutessaan asukas voi ottaa kotivakuutuksen.

Myöntämisperusteet

Asumispalvelutarpeen arvioinnissa käytetään RAI-arviointia.

Palveluasuminen

Palveluasuminen järjestetään henkilölle, joka tarvitsee soveltuvan asunnon sekä hoitoa ja huolenpitoa, mutta tarve ei ole ympärivuorokautinen. Asuminen omassa

kodissa kattavien avohoidon keinojen ja turvateknologisten ratkaisuiden avulla ei ole mahdollista tai se ei ole onnistunut. Asiakas tarvitsee runsaasti seurantaa, ohjausta, valvontaa tai apua useita kertoja päivässä. Tyypillinen avuntarve on ruokailussa, hygienian hoidossa, lääkehuollossa sekä turvallisuuden kokemuksessa. Avuntarve on säännöllistä ja asiakas selviytyy yöaikaan ilman henkilökunnan jatkuvaa läsnäoloa ja pystyy pääsääntöisesti hälyttämään apua.

Tehostettu palveluasuminen

Tehostettua palveluasumista järjestetään henkilölle, jolla hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista. Tehostetussa palveluasumisessa asiakas voi asua elämänsä loppuun saakka riittävän tuen avulla. Tarvitsee runsaasti apua ruokailussa, hygienianhoidossa, lääkeshoidossa sekä muissa päivittäisissä toiminnoissa ympärivuorokauden. Asiakkaalla voi olla harhoja, käytösoireita tai lähtemistäipumusta, johon hän tarvitsee ympärivuorokautista valvontaa sekä tarvittavaa ohjausta.

Laitoshoido

Pitkäaikainen hoito ja huolenpito voidaan toteuttaa laitoksessa vain, jos se on ikääntyneen henkilön arvokkaan elämän tai turvallisuuden kannalta perusteltua, tai siihen on lääketieteelliset perusteet.

Tilapäinen ja lyhytaikainen hoito palveluasumisessa

Lyhytaikaishoitoa voidaan myöntää omaishoidon tuen lakisääteisten vapaiden järjestämiseen tai omaishoitajan sairastuessa äkillisesti. Myös hoivan tarpeessa olevan henkilön äkillinen este asua omassa kodissaan on peruste lyhytaikaishoidon myöntämiselle. Edellä mainittuja esteitä voivat olla muuan muassa vesivahinko, tulipalo tai muut esteet kotona tapahtuvalle hoidolle. Asiakkaalle voidaan myöntää paikka lyhytaikaishoitoon myös jatkohoidon arviointia varten tai jos hän on jo saanut myönteisen asumispalvelupäätöksen, mutta hänen hoivaansa ei voida turvata kotiin annettavilla palveluilla.
